

Het decreet inzake bijzondere jeugdbijstand. Tussen twee stoelen?

In haar middagvergadering van donderdag 27 juni 1985 werd door de Vlaamse Raad het ontwerp van decreet inzake bijzondere jeugdbijstand, met 105 stemmen bij 29 onthoudingen, aangenomen (47 leden of 26% namen niet aan de stemming deel). De uiterst korte voorgeschiedenis van deze goedkeuring met de weinig of niet ernstige politieke discussie steekt wel schril af tegen de unanieme aanneming destijds van de wet betreffende de jeugdbescherming en de daaraan voorafgaande diverse commissies.

Evenwel, de kogel is door de kerk. De Vlaamse Gemeenschap heeft nu haar eigen decreet omtrent de jeugdbescherming. Niet zonder moeilijkheden blijkbaar. Niet zonder bekommernis vooral.

Het spreekt voor zich dat in de komende afleveringen van dit tijdschrift nog uitvoerig zal ingegaan worden op inhoud, vormgeving en betekenis van dit decreet. (In de rubriek Jeugdbescherming van Panopticon, jrg.6, nr.3 werd reeds een eerste informatieve bijdrage opgenomen omtrent het ontwerp-decreet. Hoewel het nog in belangrijke mate geamendeerd werd, zijn in de aangenomen tekst de krachtlijnen toch behouden).

Verwarring

In het eerste editoriaal na de aanneming van dit raamdecreet past het even doorheen en rondom het raam te kijken naar het geheel van jeugdbeschermingsland. Dit is niet gemakkelijk en zelfs onaangenaam op dit tijdstip. Ik moet bochten maken langs applaus, afkeuring en stilzwijgen. De jeugdbeschermingsdiscussies zijn de laatste jaren immers zwaar gehypotheceerd door partij-politieke gebruiksaanwijzingen, door (begrijpelijk) opportunisme van veldwerkers, door aan de materie vaak vreemde en vervreemdende bevoegdheidsconflicten, door gebrek aan overheidscoördinatie... Menigeen voelt zich verward... maar vooral gehinderd in zijn eigen denken over de meer wezenlijke aspecten van het fenomeen jeugdbescherming. Men weet zich a.h.w. verplicht zijn denken 'af te geven' aan het beleid, zonder dat men er verder nog vat op heeft. En dan maar afwachten en zien wat er uitkomt. Die uitkomsten bevatten dan meestal nogal wat, en, hoe kan het anders, na zoveel voorafgaande discussies in het veld, één en ander dat tegemoet komt aan de eigen verwachtingen, maar ook één en ander dat hierop toch weer haaks staat. Het zal dus nog een poosje duren vooraleer min of meer coherente houdingen t.o.v. dit nieuwe decreet bepaald zijn. Deze tekst wil een poging zijn één en ander op te frissen en in verband te brengen met het nieuwe decreet. Ik weet dat een dergelijk opgevat editoriaal niet geliefd is, het gaat wat stroomopwaarts, het stelt vragen. Het recente verleden heeft echter geleerd dat jeugdbeschermingsvraagstukken niet steeds gediend zijn met 'plooienglad-

strijken', met denken in termen van oplossingen, wel met het zoeken naar juistere vragen. Want, we zijn, niet enkel in ons land, maar wereldwijd, door ons behept zijn met 'het belang van het kind' nogal wat vergeten omtrent hoe kinderen eigenlijk zijn en dit heeft niet enkel met jeugdbescherming te maken maar met onze hele omgang met jongeren. Precies omtrent dit laatste maakt dit decreet de meeste verwarring.

Men wil wel weg van het enge jeugd-beschermen, jeugdbijstand dus (de term verwijst trouwens al merkwaardig veel naar de uit de staatshervorming voortkomende bevoegdheidskonflikten, een zwaar oneigenlijk gebruik van de fenomenologisch geïnspireerde opvatting over deze wezenlijke menselijke activiteit). Maar men haast zich hierbij het adjectief 'bijzondere' toe te voegen. Alles in de tekst laat dan zien dat het wel degelijk over dit 'bijzondere' gaat, m.a.w. dat men toch niet weg kan en wil uit het historisch zeer recente beschermingsmodel.

Dit is trouwens heel duidelijk te zien aan de bespreking van de ontwerptekst eerst in de Commissie voor Bijstand voor Personen en vervolgens in de Vlaamse Raad. Zowel de Minister, als de verslaggever van de commissie, als sommige sprekers, geven blijk van een gekende eenzijdige interpretatie van de jeugdbeschermingsgeschiedenis. Zo valt bijvoorbeeld op dat deze politici, nog maar eens, onverbloemd de lof zwaaien over de wet van 1965 en vooral over het zgn. 'baanbrekende' karakter van de eerste kinderbeschermingswet van 1912. Aldus miskennen, of kennen de bevoegde politici niet, de andere interpretaties hieromtrent. Daarom hieronder toch nog even een correctie ten behoeve van hen die dergelijke gedachtengang delen.

Ook jeugdbeschermingsgeschiedenis

Kinderbeschermingswetten (sociale controle) ontstonden, samen met (en dit is belangrijk) leerplichtwetten (socialisering) zowat overal in het Westen en gelijktijdig rond de eeuwwisseling. Zeer recent dus! Zij vormden de bekroning van een, sedert de Verlichting, op gang gebrachte apartstelling van kinderen. Deze sociaal culturele dynamiek, die kinderen als aparte mensen beschouwde, werd aldus verheven tot een evidentie die niet meer betwijfeld mocht worden.

Kinderen konden vanaf dan voor drie belangrijke problemen onder de jurisdictie van, meestal een gespecialiseerde, gerechtelijke autoriteit gebracht worden.

1. In geval van verwaarlozing, uitbuiting of wrede behandeling door volwassenen. Er werd dan getracht ervoor te zorgen dat deze kinderen voldoende voeding, kleding en onderdak hadden. Daartoe konden ze uit huis geplaatst worden of kon men de ouders, onder dreiging van straf, dwingen tot een andere behandeling van hun kinderen.

2. In geval van het plegen van misdrijven, waarvoor volwassenen gestraft worden, werden specifieke procedures voor minderjarigen uitgewerkt, teneinde hen te helpen, eerder dan hen te bestraffen. Kinderen werden buiten het strafrecht geplaatst.

3. Voor gedragingen (weglopen, ongehoorzaamheid, drinken, roken, te laat thuis komen, in gevaar zijn, enz...), die voor volwassenen geen aanleiding zijn tot gerechtelijk ingrijpen, de zgn. statusdelikten en de pre-delinquentie.

Van deze aparte jurisdictie (meestal een kinderrechtbank) werd verwacht

dat zij enerzijds kinderen beschermt tegen uitbuiting en misbruik en anderzijds dat zij de 'super-parent' van de samenleving speelt, wanneer het gezin niet langer voor hen kan zorgen zoals dat verwacht wordt.

Dit leidde in de praktijk tot merkwaardige vaststellingen waaromtrent nogal wat ongenoegen rees.

Vooreerst was er het toenemend interventionisme gepaard aan een situatie van groeiende rechteloosheid van kinderen. Want, hoewel de wet van 1912 de strafrechterlijke minderjarigheid tot zestien jaar bepaalde, bewees de praktijk dat die grens in feite opgetrokken werd tot 18 jaar, doordat het Parket van strafrechterlijke vervolging kan afzien indien de ouders van minderjarigen tussen 16 en 18 jaar de kinderrechter verzochten hun kind wegens wangedrag of onbuigzaamheid te 'straffen' met een maatregel. Deze pretoriaanse praktijk geeft later aanleiding tot het verhogen van de strafrechterlijke meerderjarigheid tot 18 jaar in de wet van 1965.

Dit wat de delinquentie betreft. Aangaande de pre-delinquentie is de evolutie nog krasser. Waar de wet van 1912 nog min of meer binnen de perken bleef, loopt de toestand helemaal uit de hand in 1965, door de invoering van de fameuze gevaarsnotie. Voortaan kan de staat ingrijpen t.a.v. zowat alle jongeren en of hun gezinnen. De jeugdbescherming als super-parent, die kan optreden in alle gevallen waar zij oordeelt dat de socialisatie vanuit het gezin in gebreke blijft. Weliswaar niet steeds met de echte (gerechtelijke) dwang, men kan ook (met zachte dwang) zélf instemmen! Hiertoe werd in eenzelfde wet het sociale beschermingsluik ingebouwd. Uit de praktijk bleek dat dit alles behalve een gelukkige constructie was. Inderdaad, de jeugdbeschermingscomité's vervulden heel wat gerechtelijke opdrachten (tot 1/3 van de werkzaamheden). Zij speelden rechtbank zonder dwang. Zowel dat interventionisme (het jeugdbeschermingscliënteel was aanzienlijk gestegen, want plots waren er blijkbaar meer jongeren en gezinnen in gevaar dan vroeger) en nu zelfs bevorderd door een buitengerechtelijk organisme, als die binding tussen hulp en recht leidden terecht (en niet enkel in ons land) tot heel wat kritiek.

Gelijktijdig hiermee werd steeds meer zichtbaar hoe rechteloos minderjarigen eigenlijk geworden waren. De jeugdbeschermingswet werd in haar geheel afgedaan als een van uiterst gering rechtsgehalte. Nochtans gaf deze wet een perfecte afspiegeling van de hele maatschappelijke positie van jongeren. Hun belevingen kwamen nauwelijks aan bod in het maatschappelijk leven. Hoe komt het toch dat de genoemde politici vandaag de loftrumpet steken over deze bedenkelijke evolutie en het huidige decreet een 'stap voorwaarts' noemen?

Maar er is meer in de jeugdbeschermingsgeschiedenis. Zij toont een verdergaande, steeds verfijnder ontwikkeling van de 'premie-voor-het-delict'-opvatting. De wet van 1912 stelde het belang van het kind, elk kind eigenlijk, centraal. Hoogst eigenaardig was dat eerst delinquente en andere ongewenste gedragingen nodig waren vooraleer dit belang werd behartigd, vooraleer aan hulpverlening gedacht werd. Deze gedachtengang werd bekrachtigd, maar vooral verfijnd, door de wet van 1965: het kind/gezin moet eerst in gevaar verkeren. M.a.w. de overheid is sedert de eeuwwisseling van oordeel geweest dat, i.p.v. het uitbouwen van de (reeds aanwezige) hulp- en dienstverlening en gerechtelijke tussen-

komsten te zien als laatste dwangmiddel, het beter is de omgekeerde weg te volgen: hulpverlening via het gerechtelijke apparaat of via het gerechtelijk systeem en een daarmee nauw samenhangend buitengerechtelijk organisme (1965).

Deze voortschrijdende atrofie (want ook in de regelgeving omtrent de kersverse initiatieven als dagcentra en begeleid zelfstandig wonen zitten duidelijk sporen van deze evolutie) werd meermaals bekritiseerd.

Jeugdbescherming ontmaskerde hierdoor zichzelf: sociale controle was belangrijker dan het zgn. belang van kinderen en uiteraard belangrijker dan de emancipatiegedachte. Want, wanneer er dan al sprake was van rechten van kinderen, dan ging het meestal en ook terecht over de preferentiële specifieke rechten waar kinderen recht op hebben (verzorging, bescherming, opvoeding). Echter deze specifieke beschermingsrechten werden verheven tot dé rechten van het kind. Dat kinderen mensen zijn en vanuit dit mens-zijn drager zijn van alle mensenrechten werd stilaan maar zeer zwaar op de achtergrond gedrongen en... vergeten.

Deze historische rode draad, deze eenzijdige ontwikkeling (en de pogingen om deze om te keren) moet bekend zijn bij onze politici. Zeker is het bekend bij de Minister van Gezin en Welzijnszorg, vermits precies deze door een uitgebreide adviescommissie reeds in 1982 een rapport ter beschikking kreeg waarin dit toch duidelijk werd gesteld.

Deze correcties waren nodig omdat precies de historische ontwikkelingen ons dichter kunnen brengen bij een meer fundamenteel gerichte waardering van actuele beleidsinitiatieven.

Hieronder bekijken we de genoemde krachtlijnen van het onderhavige decreet en pogen we door alternatieven aan te geven, die voornamelijk historische waarde hebben, het creatieve, en het probleemstellend karakter van de jeugdbeschermingsdiscussies terug voeding te geven.

De autonomie

Misschien wel de belangrijkste krachtlijn in het decreet. Hoofdbedoeling is de bestaande jeugdbeschermingscomité's te ontdoen van de opgelopen beeldschade. Zo zullen de comité's voor bijzondere jeugdbijstand rechtstreeks geen gerechtelijke opdrachten meer uitvoeren, noch problemen aanhangig maken bij de gerechtelijke autoriteiten. Voortaan zullen zij enkel op vrijwillige basis advies en hulp verlenen aan ouders en minderjarigen. Bij niet akkoord wordt niet meer rechtstreeks doorverwezen naar het parket, maar kan men terecht bij een nieuw opgericht organisme, de zgn. bemiddelingscommissie.

In feite draait deze krachtlijn rond het, in de kinderrechtsvisie reeds lang geëiste, subsidiariteitsbeginsel, m.a.w. dat pas wanneer alle andere middelen uitgeput zijn kan overgegaan worden tot gerechtelijk ingrijpen. Het subsidiariteitsbeginsel wil dat het aantal vorderingen voor de jeugdrechtbank wordt afgeremd. Die rem moet in eerste instantie dus geplaatst worden bij het openbaar ministerie. Daartoe zou de bestaande wet moeten uitgezuiverd worden om ze meer in overeenstemming te brengen met het legaliteitsbeginsel. Vervolgens zou het parket bij elke vordering moeten kunnen aantonen dat alle mogelijkhe-

den van (vrijwillige) hulpverlening uitgeput zijn. (Ook dit werd in het rapport van de werkgroep Steyaert in 1982 geadviseerd).

Aangezien echter de gemeenschappen geen bevoegdheid hebben t.o.v. het openbaar ministerie, is het invoeren van het subsidiariteitsbeginsel (en zeker het legaliteitsbeginsel) een kwestie voor de nationale wetgever. De gemeenschap moet echter, parallel hiermee, zorgen voor voldoende buitengerechtelijke voorzieningen.

In de gegeven (politieke) omstandigheden was dit, mits overleg en coördinatie, niet onmogelijk. Het wetsontwerp van justitieminister Gol bevatte meerdere aanknopingspunten in die richting. Wij hebben echter lijdzaam moeten toezien hoe, omwille van aan het jeugdrecht vreemde dynamieken, deze coördinatie helemaal spaak liep.

De gemeenschap onderneemt dan maar op eigen houtje een poging in de richting van het subsidiariteitsbeginsel door de oprichting van de bemiddelingscommissie. Doch dit is schieten met losse patronen die wel knallen maar geen doel treffen, want deze bemiddelingscommissie houdt 'wettelijk gezien' (het kan zelfs om bevoegdheidsredenen niet) geen enkele beperking in op het aantal vorderingen van het openbaar ministerie. En hoe dan ook: daar ligt het (ras)echte subsidiariteitspaard gebonden.

Hier verlaat de decretale macht zich (zo leest men in de toelichting) op 'de hoop' dat de praktijk zal uitwijzen dat dit toch zou gebeuren. Zij deed zelfs een inspanning door in de oorspronkelijke ontwerp tekst, als voorzitter een vrederechter te voorzien (bij amendement in de commissie werd dit vrederechtermodel evenwel verlaten), in de hoop dat dit meer vertrouwen zou wekken bij de jeugdmagistraten. In de hoop dus. Een decreet moet niet vastleggen wat men hoopt of zou willen, maar wel wat men wil. Trouwens deze hoop en verwachting in de praktijk blijkt juist in de jeugdbeschermingsgeschiedenis precies averechts te werken. We zouden, bij wijze van spreken, kunnen zeggen 'Vraag het maar aan Minister van Staat Piet Vermeylen'.

Laat ons bescheiden wezen. Het decreet wenst gewoon (en laat ons wel wezen: dit heeft niks met het subsidiariteitsbeginsel te maken) de sociale jeugdbescherming los te maken van de gerechtelijke bescherming. Dit is maar normaal ook, gezien de fundamentele en terechte kritiek die op deze onmogelijke koppeling werd uitgebracht. Bovendien ligt dit volledig in de bevoegdheid van de decretale macht. De staatshervorming van 1980 was dus eigenlijk niks meer dan een welkome gelegenheid. Het had al veel vroeger moeten gebeuren.

Echter, wat blijkt? Hoe evident die ontkoppeling voor iedereen ook is en het decreet ze ook wel wil, ze wordt er toch niet helemaal door gerealiseerd. Het decreet voorziet nl. in die bemiddelingscommissie, die (zij het een beperktere) een band behoudt met de gerechtelijke bescherming, enerzijds doordat deze commissie zaken kan doorverwijzen naar de gerechtelijke autoriteiten en anderzijds doordat de gerechtelijke bescherming bemiddelingsverzoeken kan indienen bij de commissie en tevens voor de uitvoering van haar gerechtelijke maatregelen advies moet vragen aan de bemiddelingscommissie.

De bemiddelingscommissie (i.p.v. het vroeger jeugdbeschermingscomité), maar in haar vaarwater ook het bureau voor bijzondere jeugdbijstand, zal aldus vlugger dan gedacht wordt het fameuze diffuse beeld weer verkrijgen. Het decreet biedt m.b.t. die autonomie weinig waarborgen. Een jeugdrechter drukte

het onlangs zo uit: 'Ik denk dat er door de ouders of de jongeren niet zoveel beroep zal worden gedaan op die commissie. Ze zullen wel tweemaal nadenken, want door er naar toe te stappen, staan ze in het voorportaal van de gerechtelijke bescherming' (*Oase*, 11de jrg., nr. 5, p. 13-14).

M.a.w. de binding tussen hulpverlening en gerecht is helemaal niet weg-
gewerkt, hoogstens is de afstand tussen beide wat vergroot.

Vanuit de jeugdbeschermingshistoriek gezien heet zoiets reformisme dus, in de hoop dat... De toekomst zal dan wellicht uitwijzen dat er een bemiddelingscommissie in-hoger-beroep moet komen, in de hoop dat... Aldus wordt de reeds genoemde atrofie nog bevorderd.

Indien het de gemeenschap menens was geweest met advies en hulpverlening aan jongeren/ouders, dan had zij precies het omgekeerde moeten doen, d.w.z. deze hulpverlening niet koppelen aan de gerechtelijke jeugdbescherming, zelfs niet aan de jeugdbescherming, maar wel aan de hulpverlening in het algemeen. Waarom het jeugdbeschermingscomité niet drastisch afschaffen en haar individueel hulpverlenende taak (nu ondergebracht in het bureau voor bijzondere jeugdbijstand) overhevelen naar het O.C.M.W., want daar staat dit organisme toch voor? Bovendien zit het nog dichter bij de bevolking dan nu het bureau op bestuurlijk niveau. Van enige binding met de gerechtelijke autoriteiten was dan helemaal geen sprake meer. Niet onbelangrijk voordeel is dat de bevoegdheid over het O.C.M.W. onder dezelfde minister van Gezin en Welzijnzorg valt. En toch gebeurde dit niet, terwijl alles voor de hand lag. Neen, die autonomie, het koninginnestuk van het decreet, vertrekt onder een donker gesternte.

Dat vrijwillig advies- en hulpaanbod geeft ook al wat bekommernis, maar dit brengt ons bij de tweede krachtlijn.

De participatie van jongeren

Uit de jeugdbeschermingsgeschiedenis blijkt ten overvloede hoe de rechten van minderjarigen miskend worden. Zo is het te begrijpen dat de wet van 1965, voor de preventieve sociale actie van het jeugdbeschermingscomité, wel eiste dat de ouders zelf de hulp zouden vragen of aanvaarden, maar met geen woord repte over een eventuele instemming van de minderjarige. Hij moet énkél (sic) in gevaar verkeren (premie-voor-het-delict).

In haar handleiding, ten behoeve van de leden van het jeugdbeschermingscomité, zette de dienst jeugdbescherming, de administratie dus, deze toestand enigszins recht, door erop aan te dringen dat ook de minderjarige zijn instemming zou betuigen met de vooropgestelde actie. De meeste jeugdbeschermingscomité's handelden dan ook aldus. Nogmaals: de wet voorzag dit niet.

In het voorliggend decreet wordt deze betrokkenheid van de minderjarige wel vastgelegd en wel trapsgewijze: tot 14 jaar moeten minderjarigen gehoord worden en vanaf 14 jaar moeten zij hun instemming betuigen met de bijstand of de hulp die hen vanuit het comité voor bijzondere jeugdbijstand wordt aangeboden. Daarenboven krijgen zij de mogelijkheid om hun recht op hulpverlening mede door de bemiddelingscommissie te laten garanderen. Eveneens kunnen zij zich in de bemiddelingscommissie laten vertegenwoordigen door een vertrouwenspersoon.

Met dit alles krijgen we eindelijk een, zij het beperkte, wettelijke waarborg voor rechten van kinderen. Belangrijker is dat deze rechten zodoende wettelijk erkend worden. Hiermee wordt een ernstige stap gezet in het pedagogisch strategisch adagium van de kinderrechten-visie: de handelingsonbekwaamheid van minderjarigen vervangen door de handelingsbekwaamheid, niet omdat jongeren mondiger geworden zijn, maar OPDAT ze mondiger zouden worden.

Principieel valt deze stap dus toe te juichen. Toch blijft de bekommernis of het wel menens is. Daarom, in spiegelbeeld (of contrast) nog eens het O.C.M.W.-model. Door het radicaal afschaffen van de hulpverlenende taak van het jeugdbeschermingscomité zou de gemeenschap meerdere vliegen in één klap kunnen slaan. Supra hadden wij het al over de loskoppeling van de gerechtelijke bescherming. Maar vanuit het oogpunt van kinderrechten zou wel de belangrijkste en meer fundamentele ingreep kunnen gerealiseerd worden. Artikel 1 van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn stelt namelijk dat: 'ELKE persoon RECHT heeft op maatschappelijke dienstverlening' en dat 'deze tot doel heeft IEDEREEN in de mogelijkheid te stellen een leven te leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid'.

Twee aspecten zijn vanuit een (kinder)rechten-visie van enorm belang. Ten eerste gaat het over 'elke persoon (iedereen)', dus ook minderjarigen, menen wij, en bijgevolg over alle minderjarigen en niet over een specifieke (beschermings-) categorie.

Ten tweede spreekt de organieke wet over een RECHT dat AFDWINGBAAR is. Meer specifiek, wanneer het over hulpverlening gaat (dus alle andere problemen dan die die betrekking hebben op het bestaansminimum), is beroep mogelijk bij de provinciale beroepskamer en zelfs in hoger beroep bij de Raad van State.

Vanuit rechten-oogpunt treffen wij hier alles aan: initiatief- en hoorrecht en vooral het afdwingbaarheidsaspect door de beroepsmogelijkheden. Er zijn trouwens nu al beroepskamers die klachten van minderjarigen ontvankelijk achten.

De dienstverlening van het O.C.M.W. is daarenboven enorm ruim: curatief, preventief, materieel, sociaal, medisch, psychologisch. Daartoe beschikt het centrum over nogal wat actiemiddelen: informatie en advies, bemiddeling, psycho-sociale, morele en opvoedkundige begeleiding, materiële hulp... Een perfecte structuur dus, mits (gezien de jeugdbeschermingsgeschiedenis) het O.C.M.W. meer operationeel te maken voor minderjarigen (b.v. oprichtingsmogelijkheid van een bijzonder comité) en deze operatie te laten begeleiden door een pedagogische campagne.

Bijkomend voordeel is dat het O.C.M.W. nog dichter bij de bevolking staat dan de nu voorziene comité's voor bijzondere jeugdbijstand (bestuurlijk arrondissement). Hierdoor zou niet enkel tegemoet gekomen worden aan een essentieel hulpverleningsprincipe, maar het initiatiefrecht van de minderjarige zou meer werkelijkheidswaarde krijgen.

Alles was er dus! En ... dezelfde minister is ook bevoegd t.a.v. het O.C.M.W. Waarom dan toch die 'aparte' structuur voor 'bijzondere' jongeren? Terwijl alle echte garanties voor alle jongeren en hun rechten op hulpverlening aanwezig zijn in wet en infrastructuur.

Waarom heeft de Minister de oefening nooit laten maken bij wijze van dege-

lijk opgezette experimenten? Een vergelijking was mogelijk geweest. Een gemotiveerde keuze vooral. Nu is het avontuur (de hoop op de praktijk) te groot, de operatie te duur (terwijl juist in deze sector voortdurend sprake is van besparing, rationalisatie en reconversie) en vooral het participatie-voordeel voor jongeren te klein afgewogen aan wat kon en dit was eigenlijk niks meer dan de bestaande, degelijk, wettelijke mogelijkheden op hulpverlening toegankelijker maken voor jongeren.

Zou, in voorkomend geval, het participatie-voordeel voor jongeren misschien te groot geworden zijn?

Neen, de 'luister-naar-kinderen' saus die over dit decreet gegoten werd verliest bij nader toezien veel van haar smaak. En in weerwil van de grote invloed van smaakbedervers, dient toch nog altijd (zij het als roepende in de woestijn) gezegd te worden, dat het op de eerste plaats de substantiële ingrediënten zijn (hier het materiële recht) die de schotel bepalen en niet de vaak veel verbergende sausen. Diegenen die al blij zijn dat de garnalen-tomaat met mayonaise gevuld is, 'in de hoop' dat er later nog garnalen te vinden zijn, bedriegen zichzelf.

De algemene preventie

Dezelfde gedachtengang volgend kan men zich afvragen of ook m.b.t. algemene preventie het O.C.M.W., dat hieromtrent taken toebedeeld kreeg, niet beter geschikt is dan de nu specifieke afdeling van het comité voor bijzondere jeugdbijstand. Vooral ook omdat het O.C.M.W. in dit verband samenwerkingsovereenkomsten kan afsluiten met andere O.C.M.W.'s (intercommunales). Deze zouden dan in praktijk kunnen samenvloeien tot wat nu op bestuurlijk arrondissementeel niveau de werking van het comité gaat worden.

Ook hier werd de oefening niet gemaakt. Doch dit is niet de enige bemerking. Er is meer, of liever minder, te zien in het decreet.

De opvatting omtrent algemene preventie is wel zeer restrictief gebleven. Het betreft de zgn. negatieve benadering; het voorkomen van probleemsituaties. Meer positieve opvattingen: het bevorderen van emancipatiekansen voor jongeren wordt nauwelijks bedoeld. Dit is onbegrijpelijk, aangezien vooreerst de genoemde werkgroep Steyaert hierover in zijn rapport nadrukkelijk aanbevelingen bevat en vervolgens er nu reeds twee jaar wetenschappelijk onderzoek loopt in opdracht van de minister voor gezin en welzijnszorg dat in dezelfde zin wijst.

Meer specifiek komen die adviezen neer op het integreren van de bijzondere jeugdzorg in een perspectief van algemeen jeugdwelzijnsbeleid. Het 'bijzondere' wordt ook hier in het decreet tegendraads gehandhaafd. Hopelijk (!) zal de praktijk een andere richting uitgaan, vermits nu uitdrukkelijk de taak van algemene preventie toevertrouwd wordt aan een aparte deelstructuur van het comité voor bijzondere jeugdbijstand. (In de praktijk was dit in de meeste comité's trouwens al zo).

Zij zijn dus in principe in staat projecten te ontwerpen en te laten uitvoeren die wel degelijk kunnen uitgaan van de emancipatiegedachte.

Hiertoe dienen dan op de eerste plaats wel middelen ter beschikking gesteld te worden. Het verleden stelt ons dienaangaande niet gerust (100 000 fr/jaar/comité) en eigenlijk geeft ook het decreet weinig garanties.

Ook hier weer twijfels te over.

Hoop en... niet veel meer

Ik heb mij in dit editoriaal bewust gehouden aan een kritische ontleding van enkele krachtlijnen uit het decreet, door ze te plaatsen t.o.v. de historische ontwikkeling van de jeugdbescherming.

Eigenlijk houd ik niet veel over. Het decreet laat zich te gemakkelijk doorprikken. Het blijft té veel zitten in de wenselijkheden. Het bevordert de supra genoemde atrofie. Spijtig, want de tijd was rijp én het was eenvoudig om die ontwikkeling (zelfs zonder veel kosten) om te draaien.

Een gemiste kans dus.

Het vermoeden en de bekommernis blijft dan ook dat niet gedacht werd vanuit de emancipatie van jongeren, hoewel het er de schijn van heeft. Het zit gekneld tussen twee stoelen.

Er zullen dus wel andere motieven gespeeld hebben; een hoofdrol wellicht. De bevoegdheids-perikelen liggen er trouwens duimen-dik op. Denken we maar aan de (grond-) wettelijkheid van de bemiddelingscommissies en het verplichtend karakter van het advies dat de rechterlijke macht hieraan moet vragen; om nog niet te spreken over de 'sociale dienst van de Vlaamse gemeenschap bij de jeugdrechtbank' en de claim die het decreet legt op de rijksinstellingen. Trouwens één en ander is juridisch ook al niet te orthodox. Verwezen kan hier worden naar het hoofdstuk VIII, bevattende de opheffings-, wijzigings- en overgangsbepalingen. Zo kan men zich bijvoorbeeld afvragen of men 'zo-maar' het jeugdbeschermingscomité (hoewel het ook geen rechtspersoonlijkheid had) kan vervangen door een uitvoerend orgaan zijnde de sociale dienst van de Vlaamse gemeenschap bij de jeugdrechtbank.

Er blijven zoveel (gezochte) conflicten zodat het geen twijfel lijdt dan de nationale overheid (c.q. de justitieminister) met het hele geval naar het Arbitragehof stapt. We staan dan even ver als bij het begin van de staatshervorming: duwen en trekken over een tere materie als jeugdbescherming, terwijl de opvattingen daarover niet wezenlijk veranderen. En dit laatste wordt onderhand wel tijd, willen wij deze eeuw (de eeuw van het kind) niet tot de meest kind-vijandige laten worden.

Of moeten wij toch maar weer eens blijven hopen? Veel meer rest er na dit decreet niet. Ik van mijn kant hoop dan alvast dat 1985 (het internationaal jaar van de jeugd) geen afscheid zal zijn van de zo moeizaam bevochten discussie omtrent kinderrechten. Het adulto-centrisme zal toch eens zijn grenzen bereiken.

E. Verhellen